

BEGRAVNINGS- PASTORAL

För församlingarna i Skellefteå pastorat

Begravningspastoralen förslås till kyrkofullmäktige juni 2019 och skickas till Luleå Stift därefter.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	Sid
Inledning	1
Helheten	3
Tillgänglighet och bemötande	3
Anmälan om dödsfall	4
Sorgesamtal och planering av begravningsgudstjänst	4
Begravningsgudstjänst	4
Barn	5
Uppföljning och erbjudande om samtal	5
Samverkan med begravningsbyråer	5
Konflikter	6
Miljöhänsyn och miljöcertifiering	6
Utbildningsplan	6
Kommunikationsplan	6
Uppföljning av Begravningspastoralen	6
<u>Bilaga</u> : Säkerhet och etiska riktlinjer vid gravgrävning inom Skellefteå pastorat	7
<u>Bilaga</u> : Foldern "Begravning. Svenska kyrkan Skellefteå pastorat"	7

Inledning

Begravningspastoralen är samlingsnamnet för hur församlingarna i Skellefteå pastorat ska arbeta med begravningar och hur vi vill hantera begravningar pastoralt och kvalitetssäkert.

Normalfallet är att begravningsgudstjänst hålls över avliden kyrkotillhörig. Begravningsgudstjänst får även firas när någon som inte tillhörde Svenska kyrkan har avlidit, om det finns särskilda skäl och är förenligt med den avlidnes önskan. Församlingsherden fattar beslut om detta på delegation av kyrkoherden.

Begravningspastoralen handlar om undervisning i skola, om bokningsrutiner, kontakt med sorgehus, vilken personal som medverkar vid begravningsgudstjänster, etik och säkerhet vid gravgrävning m.m.

Begravningspastoralen är därmed ett instrument vid det systematiska arbetsmiljöarbetet i samband med begravningar. Pastoralen är ett sätt för församlingarna att också kvalitetssäkra verksamheten.

Syftet med begravningspastoralen är att vara en överenskommelse om hur anställda och förtroendevalda i församlingen avser arbeta med begravningsfrågor. Pastoralen är därför ett vägledande dokument för berörd verksamhet och personal och ett arbetsledningsdokument för kyrkoherde och församlingsherdar. Det åligger alla att lojalt följa de riktlinjer som läggs fast i begravningspastoralen.

Initiativet till att fastställa en begravningspastoral kommer från biskopen i respektive stift. Begravningspastoralen biläggs därför till församlingsinstruktionen.

Bilaga till begravningspastoralen: Säkerhet och etiska riktlinjer vid gravgrävning.

Helheten

Syftet med församlingens begravningsverksamhet är att erbjuda ett tryggt och medmänskligt sammanhang vid överlämnandet av de döda i Guds händer samt att göra det möjligt för människor som drabbas av förlust att ta ett värdigt avsked i ljuset av det kristna framtidshoppet. Begravningsgudstjänsten är en offentlig gudstjänst.

Begravningspastoralen omfattar Skellefteå pastorats fem församlingar, dess kyrkor, lokaler, typer av gravar och gravsättning samt begravningsplatser. Detta finns beskrivet i foldern *"Begravning. Svenska kyrkan Skellefteå pastorat"*. Se bilaga.

Begravningspastoralen gäller för kyrkliga begravningar i Skellefteå pastorat och det är viktigt att de som tjänstgör har en god kommunikation där vi både ger feedback till varandra och följer upp saker som kan behöva förbättras. När personal är nära berörd ska man samråda med sin arbetsledare för att få stöd i eget beslut om tjänstgöring eller inte.

För borgerlig begravning finns avsedda lokaler. Präst och musiker från Svenska kyrkan medverkar inte vid dessa begravningar.

Tillgänglighet och bemötande

Bokningsavdelningen på pastoratskansliet är öppen vardagar enligt fastställda öppettider. Öppettider ska tydligt framgå på webb och via telefonsvar. Begravningsbyråerna kan ta kontakt för att beställa tid för begravningsgudstjänst. Anhöriga kan också vända sig till Bokningsavdelningen eller församlingarna direkt för att få vägledning kring begravningsfrågor eller hur man t.ex. kan komma i kontakt med präst eller musiker.

Bemötandet från både kanslipersonal, präster, musiker och annan medarbetare ska, när anhörig tar kontakt, vara medmänskligt och får inte ge intryck av stress eller ointresse. Vi ska vara behjälpliga, sakligt svara på frågor och förmedla känslan av att församlingen finns som ett stöd i det fortsatta sorgearbetet.

Anmälan om dödsfall

- När bokningsavdelningen får in anmälan om dödsfall ska prästen helst inom 3 dagar kontakta sorgehuset. Skriftlig information om vad respektive församling kan hjälpa till med ska erbjudas. Den ska finnas tillgänglig att ladda ner från samtliga församlingars hemsidor.
- I underlaget för begravningsgudstjänsten som bokningsavdelningen skickar till prästen ska det framgå vem som är tjänstgörande musiker.
- Präster och kyrkomusiker som inte har anställning i pastoratet, samt begravningsbyråer från andra orter, ska via bokningsavdelningen få upplysningar om begravningspastoralen.

Sorgesamtal och planering av begravningsgudstjänst

Varje begravningsgudstjänst ska föregås av ett sorgesamtal som tjänstgörande begravningspräst håller. Om en diakon i församlingen haft kontakt med den avlidne finns ansvaret hos den diakonen att samråda med begravningsprästen innan samtalet. Varje samtal är unikt och ska utgå från de sörjande och deras behov.

- Vid samtalet ska frågor som rör begravningsgudstjänstens utformning tas upp.
- En skriftlig information med ordning kan överlämnas. Prästen ska utifrån gudstjänstordningen vara lyhörd för önskemål om psalmer och musik, medverkande i textläsningar och böner, önskemål om ljusständning m.m. Prästen skall vid behov förmedla kontakt med tjänstgörande kyrkomusiker.
- Vid behov av fler språk i begravningsgudstjänsten, t.ex. finska, samiska och teckenspråk, ska detta tas upp och möjliggöras.
- Idag lever vi i högre utsträckning i utmaningen mellan kyrkans långa tradition av levande musik och nutiden, med teknik och utveckling som ger andra möjligheter och behov av att spela musik. I första hand innehåller begravningsgudstjänsten levande musik av kyrkomusiker och/eller annan musiker, vilket förstärker känslan av gudstjänstens närhet och äkthet. Av pastoraliska skäl kan det däremot ibland vara angeläget att beakta anhörigas önskemål i så stor utsträckning som möjligt. Kyrkans uppgift är att förmedla hoppets budskap, men erfarenheten av att inte ha fått sina önskemål tillgodosedda kan för de anhöriga bli just det som skymmer budskapet. Riktlinjen för inspelad musik är ett musikstycke/begravningsgudstjänst. Se *aktuella regler för inspelad musik i offentliga sammanhang*.
- Vid varje samtal ska frågan om gudstjänstens avslutning tas upp.
- Vid samtalet bör frågan om minnesstund tas upp. Om de sörjande önskar ska prästen i möjligaste mån närvara vid minnesstunden. Frågor om förväntningar från anhöriga om avslutning, telegramläsning m.m. och tidsrymd för minnesstunden bör tas upp och beaktas.
- Varje samtal ska spegla något av det kristna hoppet, om tryggheten hos Gud i liv och död.
- Bokningsavdelningen påminner sorgehuset om när tacksägelse kommer att ske. Tacksägelse sker när så är bestämt av anhöriga och Bokningen skriver in datumet i bokningsbekaftelsen.
- Bokningsavdelningen skriver in i Medarbetaren om representant från begravningsbyrå inte närvarar.

Aktuella regler för inspelad musik i offentliga sammanhang:

31 mars 2019 försvann möjligheten att använda Spotify för att spela upp musik vid t.ex. kyrkliga handlingar. Det beror på att Spotify Business tas bort då. Privata Spotify-konton får ej användas, för dessa är ej tillåtna för offentliga sammanhang. Att i en gudstjänst spela upp musik från CD eller köpt nedladdad musik går däremot bra.

Begravningsgudstjänst

I begravningsgudstjänsten tar församlingen och de sörjande avsked av en människa som överlämnas åt Guds barmhärtighet. Kyrkan tror och bekänner att Jesus Kristus genom sin död och uppståndelse segrat över döden och öppnat vägen till det eviga livet.

Varje sörjande ska från församlingens sida bemötas med närvaro i sin sorg och öppenhet inför frågor om liv och död. Det kristna hoppet och tryggheten hos Gud i liv och död ska också alltid förmedlas.

- Begravningsprästen är ansvarig för gudstjänsten och dess utformning och ska därför efter genomfört sorgesamtal delge tjänstgörande kyrkomusiker information om psalmer och önskad musik. Informationen skrivs in i Medarbetaren snarast efter genomfört samtal.
- Kyrkvaktmästaren ska informeras om psalmer och andra specifika önskemål. Detta sker i första hand via Medarbetaren.
- Prästen och musikern ska finnas tillgänglig i kyrkan 30 minuter innan begravningsgudstjänsten. Lugn och frid skall råda i kyrkorummet 20 minuter innan gudstjänsten. Prästen kan gärna informera anhöriga om att man inte behöver komma så långt i förväg till begravningsgudstjänsten.
- Kyrkvaktmästaren ansvarar för kyrkorummets iordningställande. Sorgebinderier samt övriga av dödsboet beställda blommor ansvarar begravningsbyråerna för i de fall representant från byrån finns tillgänglig. I annat fall ansvarar de anhöriga själva för blommorna.
- Kyrkvaktmästaren eller prästen ska vid avskedstagandet ställa undan mullkaret och hälsa de närmast sörjande välkomna fram till avskedstagande. Om avsked sker utomhus leder kyrkvaktmästaren utbärning samt gravsättning av kistan.

Begravningsgudstjänsten avslutas antingen inne i begravningslokalen (alternativ A) eller vid nedsänkandet vid graven (alternativ B) enligt anvisningar i kyrkohandbok för Svenska kyrkan. Det åligger prästen att informera kyrkvaktmästaren om eventuellt sändningsord används före eller efter klockringningen.

Vid avsked inne i kyrkan eller i kapellet tar kyrkogårdspersonalen hand om gravsättningen efteråt.

När avsked sker vid graven följs den avlidne ut till den sista vilan. De närstående har möjlighet att själva få bära kistan till graven. Vid ett sådant tillfälle måste det finnas sex stycken bärare. Om det behövs så ordnar församlingen bärare till processionen.

Barn

Döden är en del av livet, därför bör också barnen beredas plats att delta i begravningsgudstjänsten, och de förberedelser som sker inför den. När någon i ett barns närhet dör bör särskild omsorg om barnet iakttas. När barn är med i begravningsgudstjänsten kan man komma överens om att de får träffa prästen lite tidigare, där prästen kan berätta om vad som kommer att hända i gudstjänsten, och kanske låter barnet få känna på kistan och tända något ljus. Prästen kan också prata med barnen efter begravningsgudstjänsten och höra hur de upplevt den.

Vid en begravningsgudstjänst kan det gärna finnas pennor och papper tillgängliga i bänken för barnen.

Uppföljning och erbjudande om samtal

Det är önskvärt att varje sorgefamilj/närmast anhörig efter två-sex månader erbjuds en uppföljning och bearbetning av sin sorg. Det kan ske enskilt eller i grupp. Kontakten med de sörjande sker enligt den ordning som respektive församling har valt. Inbjudan sker med ett brev eller ett telefonsamtal, med en hälsning och inbjudan till samtal.

Jourhavande präst nattetid (via nödnumret 112) ska också lyftas fram som en möjlighet i akuta situationer.

Samverkan med begravningsbyråer

Kyrkoherden/Församlingsherden ansvarar för att kontakten med begravningsbyråerna fungerar. Minst en gång varje år anordnar kyrkoherde och församlingsherdar, tillsammans med begravningschef, utvärderingsmöte med begravningsbyråerna. I frågor som rör relationer med begravningsbyråer hänvisas till "Begravningsbyråns och huvudmannens ansvar vid begravning" (reviderad 2018).

Konflikter

Det är nödvändigt att begravningsbyrån redan vid bokning informerar om komplicerade omständigheter råder. Vid hantering av konflikter mellan anhöriga har begravningschefen, på delegation av kyrkoherden, utsetts att bistå vid medling.

Miljöhänsyn och miljöcertifiering

Våra församlingar vill vara förebilder vad gäller hållbar utveckling och ta ett aktivt ansvar och stödja och inspirera pastoratet i vår gemensamma uppgift att förvalta Miljödiplomering ska påbörjas inom 2år.

Utbildningsplan

Anställda inom pastoratet erbjuds relevant utbildning utifrån kompetensutvecklingsbehov. Dessa tas upp vid det årliga utvecklingssamtalet. Dessutom sker erfarenhetsutbyte vid uppföljningen av Begravningspastoralen.

Kommunikationsplan

Information om begravningspastoralen ska finnas tillgänglig på Skellefteå pastorats hemsida samt skickas ut till lokala begravningsbyråer.

Uppföljning av Begravningspastoralen

Uppföljning av pastoralen sker årligen i januari genom kyrkoherdens försorg.

Begravningspastoralen skickas till Luleå stift som en bilaga till Församlingsinstruktionen.

Se följande sida om säkerhet och etiska riktlinjer vid gravgrävning i Skellefteå pastorat. Dokumentet är en del av begravningspastoralen och en del i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Dokumentet skall finnas tillgängligt i samtliga församlingar.

Bilagor till begravningspastoralen:

Säkerhet och etiska riktlinjer vid gravgrävning inom Skellefteå pastorat.

Dokumentet är en del av Begravningspastoralen.

Pastoratet som är huvudman för begravningsverksamheten i Svenska kyrkan har:

- Sammanställt kvittenslista för mottagna och givna instruktioner för olika arbeten inom begravningsverksamheten.
- Sammanställt etiska riktlinjer vid gravgrävning.
- Med anpassning till de lokala förhållandena utfört särskild riskbedömning för gravgrävningsarbete.
- Sammanställt instruktioner för hur gravgrävningsarbetet skall genomföras i enlighet med den lokala riskbedömningen.
- Erfaren personal alltid närvarande vid gravgrävning och återfyllning.
- Beslutat att alltid använda rasskydd vid gravgrävning och helst sådant som kan hanteras från markplanet.

Den lokala riskbedömningen har haft SKAOs "Etiska riktlinjer vid gravgrävning" (maj 2008) som grund.

Etiska riktlinjer vid gravgrävning

Generella regler om ordning och etik på begravningsplatserna finns i begravningslagens andra kapitel där det i 12 § anges *"En begravningsplats skall hållas i ordnat och värdigt skick och den helgd som tillkommer de dödas vilorum skall alltid beaktas.*

Därtill anges i 13 § *"En grav får öppnas bara genom innehavarens av begravningsplatsens försorg. Graven får inte öppnas på ett sådant sätt att stoft eller aska skadas".*

Och i 16 kapitlet 10 § brottsbalken fastslås *"Den som obehörigen flyttar, skadar eller skymfligen behandlar lik eller avlidens aska, öppnar grav eller eljest gör skada eller ofog på kista, urna, grav eller annat de dödas vilorum eller på gravvård, döms för brott mot griftefrid till böter eller fängelse i hösta två år."*

I "Risker och etiska aspekter vid gravgrävning" kapitel 5, lyfts en rad frågor om hur gravgrävningsarbetet ska utföras från etiska utgångspunkter. Det etiska hänsynstagandet måste vara styrande. Där finns formuleringar som är självklara från allmänna, kristna och etiska värderingar. Vid gravgrävning ska pastoratet som huvudman särskilt beakta följande:

- Gravgrävning och gravsättning ska alltid utföras på ett värdigt och säkert sätt.
- Anhöriga ska om de så önskar kunna medverka vid återfyllning av graven.
- Eventuella ben- och kistrester ska hanteras pietetsfullt och nedgrävas på större djup för att bereda plats för aktuell kistgravsättning.
- Eventuellt tidigare gravsatta urnor som påträffas ska hanteras värdigt i avvaktan på återförande och återfyllning av grav.
- Vid återfyllning av grav ska kistan först höljjas försiktigt så att den inte skadas vid åtföljande maskinell återfyllning. Tunga lerjordar och stenbundna massor ska undvikas närmast kistan och i översta skiktet eller i gravkulle.
- Vid högt grundvattenstånd bör övervägas att temporärt eller permanent införa stopp för kistgravgravöppning och gravsättning.

Bilaga:

"Begravning. Svenska kyrkan Skellefteå pastorat".